

Dr. NAGY SÁNDOR

A magyar nép kialakulásának története (5.rész)

VII. Az őstelepes nép nyelve

De szólaltassuk meg magát az őstelepes népet is, amely az ősidőben már a Kárpát-medencét lakta. Nem könnyű feladat, mert erre megbízható hiteles írásbeli bizonyíték nincs, nem is lehet. Az őstelepes nép nyelvére vonatkozó írásos szöveg nem maradhatott fenn. De ha ilyen szöveg nem is maradhatott reánk, egy sereg víznek, hegynek, erdőnek, telephelynek a neve máig fennmaradt. Már pedig a nevek éppúgy hozzártottak egy nép nyelvkinéséhez, mint a gondolatokat vagy érzelmeket közvetítő szavak, mert a neveket is az ember adja a saját nyelvén a körülötte levő világ tárgyainak, még pedig azért, hogy egyiket a másiktól megkülönböztesse. A sumir teremtségi ősrégében a sötétségnek olyan ördögféle ijesztő lényét Mumú néven nevezték.

Véletlen-e, hogy az ősi Dunántúlon még most is azzal ijesztik az engedetlen kis gyermekeket, hogy elviszi őket a Mumus. Még nem régen is hallottam ezt az ijesztő mondást a falumban. Ilyen veszedelmes isten volt Kingú is. Ezt a sumir hitrege szerint egy ifjabb isten, Marduk megölte, kiontott vérére agyaggá keverte és ebből gyúrta az első embert, akit Lullának neveztek. Véletlen-e, hogy Somogy megyében volt egy Lulla nevű falu, ahol II. Endre királyunk 1208-ban 11 család szőlőművest adományozott földekkel együtt János esztergomi érseknek? (Fej. III. 1. 66.) Ez a Lulla ma is megtalálható, mint major Endréd Somogy megyei község határában. Kingú nevét pedig egy Kingus vagy Kungös nevű falu őrzi az innen nem messzire levő Veszprém megyében. (HO. VII. 281. Omode nádor ítéletlevele 1299-ből.)

Elam országát Sumirországtól csak a Tigris folyó választotta el. Elam sumir nyelven élőnyát jelent. A legújabb kutatások szerint a sumir városállamokat megszervező nép Elam hegyvidékéről származott, tehát a nyelvüknek a sumirral egyezni kellett. Elamban volt egy Kerka nevű folyó, s mellette egy Pakod nevű város. Kerka sumir szó: kerk - kerek, az „a” pedig a folyóvíznek a legősibb sumir neve. Kerka tehát annyit jelent, mint „köröz”, kanyargó víz.

Pakod is sumir szó. Pa magyarul főt, fejet jelent, a „gu” pedig bikát vagy gulyát. Pakod tehát magyarul, a mai nyelvünkön, gulyafőnököt, vagyis gulyást jelent. Lehet-e véletlen, hogy Zalában van ma is egy Kerka nevű folyó, mellette egy Paka nevű falu és valamivel odébb ma is van egy Pakod nevű falu? A Dunának a magyar honfoglalás előtti neve Ister volt. Mellette feküdt egy Istergam, vagy Esztergom nevű város, amelynek jelentése sumir nyelven az Ister kanyarja vagy görbülete, mert „gam” sumir nyelven sarlót, görbületet, hajlatot jelent.

A Dunának ez a nagy kanyarja ott Esztergom mellett ma is megvan, és tény, hogy Ister a sumiroknál a termékenység, a csillagok és a háború istennője volt. Melyik nép adhatta tehát e gyönyörű nagy víznek az Ister nevet, és a mellette épült városnak az Istergam, vagy Esztergom nevet, ha nem az, amelyiknek hitregéjében Ister isten volt, a „gam” pedig nyelvben sarlót, görbületet jelentett. Megjegyzem, hogy a „gam” a mai magyar nyelven is görbületet jelent: a gomb, gömb, komp, kampó, gamó szavainkban. A gamós vagy kampós bot még ma is használatos Magyarországon.

De van egy Gamás nevű falunk is Somogy megyében, amely görbe, gamós utcáival ugyancsak híven őrzi ősi sumir nevét. De van egy Gamásza nevű pusztája is közel a Balaton somogyi partjához, ennek sumir neve gamószo kanyargó vizet jelent. Azután ennek a gamós, gamás falunak a szomszédságában van egy gyönyörű nagy tó, amelynek a neve vitathatatlanul szintén sumir eredetű, ez a Balaton, vagyis az ősi sumir Bál vagy Bél isten tava. A görögök már a Kr. e. évszázadokban Pelszó néven hívták a Balatont. A görög Pelszó, a sumir Bélszo, Bél isten vize nevéből változott át. A rómaiak a görögöktől vették át ugyanezt a nevet, amikor Kr. u. a kilencedik évben Pannoniát meghódították. E pannonoknak nemcsak Ister sumir isten volt az istenük, hanem Bél vagy Bál is, akinek nevét őrzi ma is a Balaton tava.

A „ton” szó a tó szónak egy ősi formája. Zala megyében van egy Hottó nevű község, ezt egy 1278-ban kelt oklevele IV. László királyunknak Holtton néven említi, 1426-ban kelt, egy másik királyi oklevél pedig már Holttónak mondja (Zal. Oklt. 1. 88. és ugyancsak Zal. Oklt. II. 450). De van egy Libaton – vagyis libató – nevű kisközség Szolnok-Doboka vármegye magyarláposi járásában ma is.

Bál istennek a tisztelete igen elterjedt volt hazánk ősi területén; Bálmurától a zempléni Bélyig, és a somogyi Bálványostól a Szolnok-dobokai Bálványoscsabáig, a csíki Bálborig és a háromszéki Bálványosfüredig mindenütt találkozzunk Bál isten nevével, vagyis egykori tiszteletének nyomaival. E sorok írója 58 Bál nevével kapcsolatos falut, vizet, vagy hegyet ku-

tatt fel az ország területén. Ez a tény azt is igazolja, hogy az egész Kárpát-medencére kiterjedt egy azonos vallású és nyelvű nép települése.

Bál isten tisztelete legerősebb volt a Balaton környékén, ezért telepítette annak kiirtására Szent István a bencéseket Bakonybélbe. Tehát ez a „Bél” nevű telephely már Szent István előtt is ott volt, vagyis ugyanott sumir telepesekek is kellett lenniük. Később, 1055-ben I. Endre királyunk ugyancsak a Balaton környéki „Bél” tisztelet kiirtására telepítette a bencéseket Tihanyba, IV. Béla pedig Szigligetre. A másik veszedelmes – Bél isten tiszteletétől fertőzött – góc Bihar volt, ahol 15 Bál isten nevét viselő falu van ma is. Ezért telepítette Biharba a Berettyó mellé Szent László szintén a bencéseket, megalapítva ott a Szentjogi apátságot. E szóban a „jog” török nyelven kezdet jelent, ez tehát arra is bizonyíték, hogy Szent László korában a hódító úri réteg még nem felejtette el, sőt használta is ősi török nyelvét.

Dunántúl és a székelyeknél bálványának nevezik a kapuszárnyakat tartó oszlopokat ma is. Ezért a közmondás a szó nélkül távozóról, hogy „el sem búcsúzott a kapufélfától”. A kapunak nincs, nem is volt félfája sohasem, hanem volt és még ma is van Bélfája. Ebből a Bélfából lett a könnyebb kiejtés törvénye szerint a félfa, amit a mai magyar falusi ember már nem ért meg, hogy miért félfa a kapuoszlop, mikor az nincs félbe vágva. Valószínű, hogy az ősidőben Bál isten faragott képe is rajta volt a kapuoszlopon, ezért nevezte azt már az ősnép Bélfának, vagy Bálványának. De bele van építve Bál isten neve és emléke a saját testünkbe is, mert ennek az a része, ahol a régi hite szerint a szív, mint minden nemes érzés, központja van, Bál istennek van szentelve s innen lett a bal, vagy baloldalunk. Azon kívül a nagy ünnepélyes mulatságoknak a neve még ma is bál, tehát ez annak az istennek a nevét őrzi, aki valamikor a legkedveltebb és legnépszerűbb isten volt.

Bál az ősszel meghaló természet tavaszi újjászületésével a halál feletti győzelmes életnek az istene volt. Ünnepét akkor ülték meg, amikor fű, fa, virág s a meleg napsugár hirdette már a télen sokat didergő embernek a tavaszt s az új kenyér reményét. Ünnepélyének színhelye mindig a természet ólén, bővíző források mellett volt, messze környék népének találkozásával és nagy áldomással. Annnyira mélyen gyökerezett ez a népszokás a nép legszélesebb rétegének ragaszkodásában, hogy a keresztény egyház sem tudta ezt a pogány szokást kiirtani, tehát keresztényre tette. A szent kutakhoz, vagy forrásokhoz zárandoklást bűnbocsánattal kötötte össze. A búcsújáró tömegek azután, templomi zászlók alatt bevonultak a búcsúhoz – a bővíző forráshoz – mert a búcsú bő vizet jelent sumir és ősi magyar nyelven. Ez is bizonyítja, hogy a búcsújárás még sumir hagyományként maradt meg egy vallási népszokásban. Gyerekkoromban magam is szem- és fültanúja voltam ilyen búcsújárásnak, amint templomi zászlók alatt énekelve és imádkozva vonult a sok nép messze környékről a falum határában levő Szentkúthoz, amely fölél később templom épült, s melléje pedig falu telepedett.

Ha a Balaton Bál sumir isten nevét őrzi ma is, akkor ott a tó közvetlen környékén más sumir nyomoknak is kell lenni. Vannak is. Mindjárt ott van három különálló hegycsúcs: a Badacsony, a Csobánc és a Hegymagas. Az első bő vizet (Badacsony) jelent magyarul s ez vonatkozik arra a vízforrásra, amely a Badacsony oldalából buggyan – bő gyűn, bőven gyűn – elő és Kisfaludy Sándor nevét viseli ma. A másik, a Csobánc hegy, szintén sumir szó: cso-bo-tu, annyi, mint vizet bót csínál, mai nyelv és szórend szerint: bő vizet ad. Tényleg, e hegy tetején van egy bővíző forráskút, amelynek vize jéghideg még nyáron is. Otlétemkor egy fakampóra akasztott csöbörrel méríthettünk belőle vizet. Különben a csöbör is sumir szó: cso-bör, annyi, mint víztartó bőr, vagyis vizes tömlő volt akkor az ősidőben, ma pedig egy nagy agyagedénynek a neve. Hegymagas: tiszta sumir szerkezetű szó. Elöl van a főnév, a „hegy” és utána a jelzője, a „magas”. Mi már fordítva képezzük az összetett szavakat. Nem úgy daloljuk, hogy „Jegenyefán magasan sárgarigó fészek”, hanem: „Magas jegenyefán ...” Sumirul a hegy neve „he”, magas pedig „mag”. Azért hívták magusoknak, magasoknak a papjaikat, mert azok tudásuknál fogva kiemelkedtek a tömegeből és magas állást töltöttek be.

De majdnem elfelejtettem, hogy egy negyedik sumir nevű hegy is van ott a közelben: Rezi. Ennek a neve sem a mi nyelvünk Rézi szavából származik, hanem a sumir ősi „resu”, vagy „rezsu” szóból, ami annyit jelent, hogy hegy, hegycsúcs, meg oldalirányt is. Ha valami nem egyenes irányban, szemközt van velünk, hanem oldalt, arra azt mondja a dunántúli magyar ma is, hogy „részút” van. Van a Balaton közelében három Tomaj nevű falu, egy a Badacsony-hegy lábánál, a másik a Lesence vize mellett és a harmadik Hévíz mellett. E szó Tomaj, a sumir „to” és „ma” szavakból van összetéve. A „ma” jelentése magyarul nagy, a Tomaj szónak az értelme tehát nagy tó, s ez a mellé levő Balaton tava. Igen valószínű, hogy időrendben Badacsony-Tomaj volt az első e nevű falu, s tőle kapta később a nevét a másik kettő. A Torna szó családai neveink között is megtalálható. De ez lappang a Mohi és Mohács helyneveinkben is. Mohi nagy ürességet, pusztát jelent. Mohács elemzése: ma-csó, nagy vizet jelent. Érthető, mert közvetlen mellett van a nagy Duna. A macsó bánás neve is innen van.

Szepezd, közvetlen a Balaton partján fekszik. Magyar kép-

zésű szónak látszik, de értelmét a mai magyar nyelvből nem tudjuk kielemezni, a sumirból azonban igen. Ebben a „zeeb” a mai nyelvünkön szépet jelent. A „d” a szó végén sumir és magyar képző, jelentése ma „os-es-ös”. A köztük levő „ez” eltorzulása a sumir „szű” „víz” szónak. Az eredeti alakja tehát: „zebszod” volt, ami szép vízű helyet jelent. De ugyanez a tiszta sumir szótó van Zebegény, a Duna melletti falunak nevében is. Zebe-gin annyit jelent, mint szép hajlat, vagy kanyarulat. Tényleg ott van a Dunának gyönyörű hajlata, kanyarja ma is. Sőt ez a sumir szó van a Szepes, Szepesség mai nyelven szépes, szépség szavainkban is. Ez pedig annak a bizonyítéka, hogy főt az erdőkoszorúta Szepességben ugyanaz a nyelvű nép élt, mint a Balaton körül már az ősidőkben.

Csicsó, kicsi falu Szepezdtől északra, de éppolyan öreg, mint ez, s a neve szintén sumir eredetű, mint azé. A „esi”, vagy „cse” szó a sumirban és a magyarban az újszülötteknek, vagyis a csecsemőnek a neve volt. Dunántúlon az újszülöttet éppen azért még ma is csecse babának nevezik. Érthető tehát, hogy, mint a kicsi fogalmát megrögzítő szó, a mai nyelvünkben kicsinyítő képző lett: pld. kövecs annyi, mint kicsi kő, csi-be annyi, mint kicsi barom, csi-csó kicsi víz. Balatoncsicsó falva mellett éppúgy ott van a kis Csicsó nevű ér, mint Somogyicsicsó, a Komárom megyei Csicsó, Csikesicsó, és a Szolnok-dobokai Csicsó falvak mellett is.

Csopak község neve szintén sumir szó, magyarul víztartó edényt jelent. Szénsavas vize ma is épp úgy csordogál elő, mint a névadás idején, legalább 3000 évvel ezelőtt. Kenese neve a sumir kanu-su szóból származik, magyarul víztartó, vagy vizeskannát jelent, de ugyanezt jelenti Kanizsa neve is,

tehát ezek az ősi szavak nem szláv eredetűek, mint ahogy nyelvészeink állítják. Bálványos Bál-isten nyilvános nagy tiszteletadásának helye lehetett az ősidőben, ahol talán papjai is voltak. Ez a feltételezésem semmi esetre sem alapszólás, mert – minden istennek hivatalos szolgálói, papjai is voltak abban az időben. Esztergály Zalavárával szomszédos község a Zala folyó mellett. Ősi neve feltétlenül Ister istenasszony emlékét őrzi. Istergál, Istergár, annyi, mint Ister népe. Az ő nevet őrzi még Esztár, Bihar megyei és Nagyesztergár, Veszprém megyei falvak is. Még több sumir nyomot is felkutatathatunk a Balaton közvetlen környékéről, de ennyit is elégnek tartok. Nem akarom kihívni magam ellen az olvasom unalmát.

De még egy Balaton parti faluról még sem feledkezhetek meg, ez Balatonudvari. Az udvar szavunkról ugyanis sikerült nemcsak a magyar irodalomban, hanem még a köztudatban is elterjeszteni, hogy az szláv eredetű s a szláv nyelvből átvett szó, még pedig a „dvor” szóból származik. Így mondják ma az összes historikusaink és nyelvészeink, de így írja és állapítja meg **Bárczy Géza** is „Magyar szókincs eredete” című művének 95. oldalán. De még hány ősi sumir eredetű magyar szavunkról süti ki a szláv eredetet, persze éppen olyan alaptalanul?

Lássuk tehát az igazat! Mit mond a sumir nyelv? Azt, hogy „ud” sumir szó magyarul világosat jelent, az úr, vagy vár szó pedig bekerített helyet jelent, de olyat, amelyiknek nincs teteje. Ezért az „udvar” sumir szónak magyar jelentése annyi, mint világos bekerített hely, vagyis világos vár. De van egy kisebb bekerített helye is a háznak, mely azzal már egy földalattal van, tehát nem világos, de az oldala nyitott. Ez a „pituvár”, a nyitott vár, vagyis a pitvar, mert sumirul „pi tu” – annyit jelent, mint nyitott. Hívják ezt a helyet vidékenként gádornak, vagy folyosónak is. De általában pitvar a neve ma is. Ebből a szóból származik a patvar, a patvarista, az ügyvédbojtár régi neve is, aki gazdája előszobájában dolgozott. Udvari nevével következtetve, ott egy nagy udvarháznak kellett lenni az ősi időben. Azért most bemutatok egy sumir udvarházat. Ennek a szónak az első felét már ismerjük. A ház szavunk pedig a sumir „hu-us-su” szóból származik. Ez az ősidőben még a hozzá tartozó földbirtok területén épült fel. Rendesen palánkkal (sumirul palaku - elhatárolni) volt körülveve. A palánkon kívül terült el a rét (sumirul retu), vagy mező (sumirul masu) és a szántó (sumirul szontu). Itt termelték a gabonát (sumirul gabni), amelynek szemeit (sumirul szeim), ha azok megnőttek (sumirul nilu, női, növekszik) zsákokba (sumirul szaku) rakták és szekéren (sumirul szigir) a malomba (sumirul mumu) vitték és ott megőrlték (sumirul ara). Azután kenyéreként (sumirul kuruk) – vagy tésztaként (sumirul daszta) megették. Enni, sumirul esz, vagy eszag. Rendesen volt a közelben valami mély víz (sumirul meli biz), vagy tó (sumirul is tó). A palánkon belül az udvar mellett volt a kert (sumirul kiru vagy kirtu). Ezen jutottak a pitvarba, onnan meg a küszöbön át (sumirul kiszib), ahol a háznép (sumirul asznaab) élt (sumirul élni – áál). Ezek voltak az apa (sumirul abu), anya (sumirul ana), az ük (sumirul ugu), az ős (sumirul us) és a gyerekek (sumirul dumugu), sőt a szolgálók (sumirul szukal) és a szolgálók (sumirul szukalu) is. Népi magyar nyelven szóga és szógáló szavak egyeznek velük. Különben a sumir szavak hangtanilag sokkal jobban egyeznek a népi nyelv szavaival, mint az irodalmival. A könyvükben volt a tűzhely (sumirul ki-izi). Izi sumirul a tűznek a neve. De a mi mai nyelvünkben is megvan az izzó, izzad, izzik szó. Ebből az ősi sumir „izi” szóból származik a magyar iziten, vagyis az isten szó, ami a mai nyelvünkön annyit jelent, hogy tűztevő. tűzcsináló, tűzadó. A sokat szenvedett ősembernek a legnagyobb jótétemény a tűz és a legnagyobb jótéteménye az volt, aki a tűzzel megismertette.

(folytatjuk)

